

Методологічні підходи до дослідження проблеми підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини до здоров'язберігальної діяльності*Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука (м. Рівне)*

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Сучасний підхід до навчання студентів у ВНЗ із напрямку “фізичне виховання, спорт і здоров'я людини” має забезпечувати відповідний рівень знань випускників, створювати можливості для формування в майбутніх фахівців активної життєвої позиції, розвивати широкий світогляд та педагогічне мислення, психолого-педагогічні здібності й педагогічну майстерність [1; 5; 8].

Проблему вдосконалення методів навчання та форм проведення занять у навчальному процесі навчальних закладів із фізичного виховання та спорту висвітлили у своїх працях О. С. Куц (1995), А. І. Альошина (1994), Ю. Я. Ярошенко (1994), В. А. Філіпов (1994), В. Г. Савченко (2003), Т. Ю. Куцевич (2006). Проте організація підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини до здоров'язберігальної діяльності залишається малодослідженою.

На основі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури авторів В. І. Бабич (2004), М. С. Гончаренко (2006), В. М. Оржеховської (2011), Н. О. Белікової (2012) з'ясована сутність групи понять, яка характеризує зміст здоров'язберігальної діяльності фахівця зі здоров'я людини як об'єкта наукового дослідження, до якої віднесено поняття “здоров'я”, “культура здоров'я”, “здоров'язберігальні психології”, “здоров'язберігальна компетентність”.

Аналіз визначень і сутності поняття “здоров'я” показав, що сучасний стан суспільства, зумовлений високими темпами його розвитку, пред'являє нові вимоги до людини та її здоров'я. Поняття “здоров'я” – це складний феномен, який уключає чотири його складники (фізичне, психічне, соціальне, духовне здоров'я). Учені наводять понад 200 визначень поняття “здоров'я”, кожне з яких має певні відмінності залежно від того, до яких наук належить дослідник (медичні, педагогічні, психологічні, соціальні) та що виступає предметом й об'єктом його досліджень. Загальноприйнятим у міжнародному обігу є визначення здоров'я, викладене в преамбулі статуту ВООЗ (1948): “здоров'я – це стан повного фізичного, духовного й соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад”. Сьогодні зростають значення й цінність здорового способу життя індивідуума при формуванні культури здоров'я всієї нації (Н. О. Белікова, 2012).

Аналіз педагогічних досліджень і практичного досвіду свідчить про всебічний інтерес до питань, пов'язаних зі здоров'язберігальною компетентністю. Проте проблема її формування в майбутнього фахівця здоров'я людини залишається не розв'язаною у зв'язку з недостатньою розробленістю теоретико-педагогічних основ її формування, нероздобрленістю змістового і методико-технологічного аспекту формування здоров'язберігальної компетентності.

Поняття “здоров'язберігальні технології” об'єднує в собі всі напрями діяльності майбутнього фахівця здоров'я людини щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я населення. Здоров'язберігальна діяльність є досить різноманітною і включає медико-профілактичну, гігієнічну, рекреаційну фізкультурно-оздоровчу, духовно-моральну діяльність.

Для подальшої розробки означеної проблеми потрібно визначити й обґрунтувати комплекс підходів, які складають методологічну основу нашого дослідження.

Завдання статті – проаналізувати проблеми підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини до здоров'язберігальної діяльності щодо методології дослідження.

Для досягнення поставленої мети використано такі загальнонаукові методи: аналіз, систематизація й узагальнення даних наукових джерел.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Серед методологічних підходів до дослідження проблеми підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини до здоров'язберігальної діяльності як фундаментальну основу ми виділяємо професійно-особистісний підхід; як загальнонаукову основу – системний, акмеологічний та аксіологічний підходи; як теоретико-методологічну стратегію – особистісно орієнтований підхід; як практико орієнтовану тактику – діяльнісний і компетентісний підходи.

Професійно-особистісний підхід (Л. В. Парінова та О. Ю. Єфремов, 2006) є фундаментальною основою методологічного забезпечення досліджуваної проблеми й передбачає здійснення підготовки майбутнього фахівця як професіонала на основі інтеграції особистісної позиції студента та його професійних знань, умінь і навичок. Навчання, побудоване на основі професійно-особистісного підходу, дає можливість кожному студенту реалізувати себе в різних видах професійної діяльності (пінавальній, навчальній, комунікативній). Системний підхід (В. А. Семіченко, 1989, М. С. Каган, 1991) є підставою для розгляду підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини до здоров'язберігальної діяльності як педагогічної системи зі всіма її властивостями, особливостями й закономірностями та дає змогу виділити компоненти готовності майбутніх фахівців здоров'я людини до здоров'язберігальної діяльності, їхні структурно-функціональні зв'язки.

Для осмислення сутності процесу підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини до здоров'язберігальної діяльності важливими є ідеї акмеологічного підходу (А. А. Деркач, Н. В. Кузьміна, 1993), який є підставою розглядати людину як суб'єкт професійного вдосконалення із метою досягнення вершин професіоналізму. Акмеологічний підхід дає змогу сформувати в майбутніх фахівців здоров'я людини групу якостей, які характеризують позитивну тенденцію особистісного, професійного зростання студента й спрямовані на розвиток особистості професіонала.

Поряд із системним та акмеологічними підходами методологічною основою досліджувальної проблеми є аксіологічний підхід (Ю. В. Пелех, 2009, І. В. Поташнюк, 2011), що передбачає створення в процесі підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини необхідних умов для становлення професійних здоров'я орієнтованих цінностей (загальнолюдські, соціальні, професійні, індивідуальні), дає змогу спрямувати підготовку майбутніх фахівців на формування в них професійних мотивів і цінностей, які ґрунтуються на визнанні цінності здоров'я людини як однієї із базових.

Особистісно орієнтований підхід сприяє здійсненню диференційованого відбору засобів, форм і методів організації навчально-виховної діяльності в процесі підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини з урахуванням їхніх особистісних та індивідуальних особливостей, рівня інтелектуальної, ціннісно-смилової готовності до навчання, самоосвіти й самовиховання.

Діяльнісний підхід (Г. О. Балл, 2003) передбачає орієнтацію на розвиток творчого потенціалу особистості та дає змогу враховувати індивідуальні вікові особливості кожного студента посередництвом їх уключення в діяльність, яка сприяє самореалізації та особистісному зросту.

Компетентісний підхід (О. І. Пометун, 2004) виступає в нашому дослідженні практикою орієнтованою практикою підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини до здоров'язберігальної діяльності. Сутність компетентісного підходу полягає в зміщенні акценту з процесу формування системи знань, умінь, навичок на розвиток особистісної компетентності. Компетентісний підхід відображає результат професійної підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини як цілісну систему ознак готовності студентів до здійснення здоров'язберігальної діяльності. Важливу роль при цьому відіграє практичний аспект підготовки майбутніх фахівців.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Методологічними підходами до дослідження проблеми підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини до здоров'язберігальної діяльності визначено професійно-особистісний, системний, акмеологічний, аксіологічний, особистісно орієнтований, діяльнісний і компетентісний підходи.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою програми та моделі навчання здоров'язбереження майбутніх фахівців здоров'я людини.

Список використаної літератури

1. Бабич В. І. Культура здоров'я як складова частина професійної підготовки майбутніх вчителів освітньої галузі "фізична культура і здоров'я" / В. І. Бабич // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання. – 2004. – № 1. – С. 134–139.
2. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта. Соціально-філософські та психолого педагогічні аспекти / Балл Г. О. – Рівне : Молодість, 2003. – 231 с.
3. Белікова Н. О. Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: теорія та методика : монографія / Белікова Н. О. – К. : ТОВ "Козарі", 2012. – 584 с.
4. Виготский Л. С. Педагогическая психология / Виготский Л. С. – М. : [б. и.], 1999. – 536 с.
5. Гончаренко М. С. Валеологічні аспекти формування здоров'я у сучасному освітньому процесі / М. С. Гончаренко, В. С. Новикова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – № 12 – С. 39–43.
6. Деркач А. А. Акмеология: пути достижения вершин профессионализма // А. А. Деркач, Н. В. Кузьміна. – М. : РАУ, 1993. – 32 с.
7. Каган М. С. Системный подход и гуманитарное знание / Каган М. С. – Л. : ЛГУ, 1991. – 384 с.

8. Оржеховська В. М. Здоров'язбережувальне навчання і виховання: проблеми, пошук / В. М. Оржеховська // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2011. – № 4. – С. 29–31.
9. Паринова Л. В. Професійно-личностний підхід к подготовке специалиста: (теоретическое обоснование концепции) / Л. В. Паринова, А. Ю. Ефремов. – Воронеж : ВГТУ, 2006. – 138 с.
10. Пелех Ю. В. Ціннісно-смысловий концепт професійної підготовки майбутнього педагога : монографія / Ю. В. Пелех ; за ред. М. Б. Євтуха. – Рівне : Тетіс, 2009. – 400 с.
11. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентісного підходу в українській освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / О. І. Пометун ; під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : "К.І.С.", 2004. – С. 66–72.
12. Поташнюк І. Рейтинг категорії "здоров'я" в системі ціннісних орієнтацій студентів / І. Поташнюк, Ю. Лотюк, О. Кубович, Б. Мицкан, І. Випасняк / Вісник Прикарпатського університету. Серія : фізична культура. – 2011. – Вип. 14. – С. 29–38.

Анотації

На підставі теоретичного аналізу психолого-педагогічної літератури визначено сутність групи понять, що характеризують зміст здоров'язберігальної діяльності фахівця здоров'я людини як об'єкта наукового дослідження. До них віднесено поняття "здоров'я", "культура здоров'я", "здоров'язберігальні технології", "здоров'язберігальна компетентність". Серед методологічних підходів до дослідження проблеми підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини до здоров'язберігальної діяльності автори виділяють як фундаментальну основу професійно-особистісний підхід, як загальнонаукову – системний, акмеологічний та аксіологічний підходи, як теоретико-методологічну стратегію – особистісно орієнтований підхід, як практико орієнтовану тактику – діяльнісний і компетентнісний підходи. У статті акцентується увага на сутності методологічних підходів до дослідження проблеми підготовки майбутніх фахівців здоров'я людини до здоров'язберігальної діяльності. Їх комплексне використання дає змогу розглядати підготовку фахівців як педагогічну систему, що сприяє формуванню в майбутнього фахівця групи професійних якостей, мотивів і цінностей, дає змогу виділити компоненти його готовності до майбутньої діяльності.

Ключові слова: методологія наукового дослідження, методологічні підходи, здоров'я, здоров'язберігальна діяльність, майбутні фахівці здоров'я людини.

Раиса Поташнюк, Оксана Кубович. Методологические подходы к исследованию проблемы подготовки будущих специалистов здоровья человека к здоровьесохраняющей деятельности. На основании теоретического анализа психолого-педагогической литературы определена сущность группы понятий, характеризующих содержание здоровьесохраняющей деятельности специалиста здоровья человека как объекта научного исследования. К ним отнесены понятия "здоровье", "культура здоровья", "здоровьесохраняющие технологии", "здоровьесохраняющая компетентность". Среди методологических подходов к исследованию проблемы подготовки будущих специалистов здоровья человека к здоровьесохраняющей деятельности авторы выделяют как фундаментальную основу профессионально-личностный подход, как общенаучную – системный, акмеологический и аксиологический подходы, как теоретико-методологическую стратегию – личностно ориентированный подход, как практико ориентированную тактику – деятельностный и компетентностный подходы. В статье акцентируется внимание на сущности методологических подходов к исследованию проблемы подготовки будущих специалистов здоровья человека к здоровьесохраняющей деятельности. Комплексное их использование позволяет рассматривать подготовку специалистов как педагогическую систему, позволяющую сформировать у будущего специалиста группу профессиональных качеств, мотивов и ценностей, выделить компоненты его готовности к будущей деятельности.

Ключевые слова: методология научного исследования, методологические подходы, будущие специалисты здоровья человека, здоровьесохраняющая деятельность.

Raisa Potashniuk, Oksana Kubovich. Methodological Approaches of Future Specialists Towards the Research of the Problem of Human Health Training to Health Protective Activity. According to the theoretical analysis of psychological and pedagogical literature the authors defined the essence of group of notions that are characterizing basics of health-preserving activity of a specialist on human' health as an object of scientific research. These concepts include "health", "health culture", "health protective technologies", "health protective competence". Among the methodological approaches to the research of the problem of future specialists of human health training to health protective activity the authors single out such chosen professional and personal approaches as fundamental basis; systems, acmeological and acseological approaches as scientific basis; personality oriented approach as theoretical and methodological strategy; action and competence approaches as practice-oriented tactics. This article focuses its attention on the essence of the methodological approaches to research of the the problem of the future specialists of the human health training to health protective activity. Complex usage of these approaches makes it possible to consider specialists training as pedagogical system which enable the formation of group of professional qualities, motives and values for the future specialist, mark out the components of his readiness to future activity.

Key words: methodology of scientific research, methodological approaches, future specialists of the human health, health protective activity.